

Forskningsrapporter og planer – Norge

Karstein Bye.

Reindriftsadministrasjonen, N-9501 Alta, Norge.

Det siste året har vært sterkt preget av følgerne etter Tjernobyl-ulykken. De personellmessige og økonomiske ressursene har i hovedsak vært rettet inn mot å løse reindriftens problemer med radioaktiv forurensning på kort og lengre sikt.

Prosjekter i reindriften

I løpet av sommeren 1986 ble det utført en metodetest for innsamling av beiteprøver. Resultatene viste en svært ujevn fordeling av Cs (Cesium) på beitenene, og det måtte tas et større antall prøver for å gi et rimelig godt mål for forurensningen på beite.

Til tross for ujevn fordeling av forurensningen på beitenene, er det i løpet av 1986 og 1987 gjennomført en kartlegging på vinterbeitenene. Det er tatt 5 parallelle prøver fra de fleste reinbeitedistriktene, og resultatene vil gi et grovt bilde av situasjonen.

For å måle mengden Cs i kjøtt, er det blitt tatt prøver fra ulike muskelgrupper. Det ble funnet mindre ulikheter muskelgrupper imellom, men dersom en ønsker nøyaktige målinger, bør en bestemt muskelgruppe velges som referanse.

Det er tatt et større antall blodprøver fra dyr som er slaktet for å kartlegge forholdet mellom Cs i blod og muskel. Resultatene har vist at Cs-innholdet i røde blodlegemer gir et godt mål for nivået i muskel.

I ett reinbeitedistrikt og i to tamreinlag er det helt siden sommeren 1986 blitt avlivet et fast antall rein hver annen måned. Dette har gitt resultater til flere av prosjektene, men i hovedsak beskriver resultatene den sesongmessige end-

ring i Cs i reinens kjøtt og organer. Prosjektet avsluttes etter endt slaktesesong 1987.

Vinteren 1987 ble det i Elgå Reinbeitedistrikt utprøvd en saltslikkestein tilsatt 2.5% Berlinerblått. Dette ga svært lovende resultater m.h.t. å redusere opptak av Cs under beiting, og det er produsert en større mengde slike steiner for bruk høsten 1987/vinteren 1988.

En sikker metode for å redusere radioaktiviteten i reinkjøtt er å holde dyrene borte fra forurensede beiter. Dette innebærer bruk av kraftfôr. Høsten 1986 ble det gjort teoretiske beregninger, samt praktiske forsøk med føring, som viste at nedføring i opp til ca. 2 måneder vil være lønnsomt. En kunne da regne med en biologisk halveringstid på ca. 3 uker. Tilsetning av 5% Bentonitt i fôret reduserte halveringstiden ubetydelig.

I samarbeid med Norges Veterinærhøyskole og Direktoratet for Naturforvaltning gjennomføres en kartlegging av eventuelle genetiske skader på rein i to av de mest forurensede områdene. Dersom slike skader kan påvises, vil en følge opp med prøver i flere generasjoner for å se om skadene arves.

Ved Biosmia A/S på Snåsa arbeides det med å utvikle en metode for overføring og lagring av vomsaft fra friske rein. Denne vomsaften skal kunne tilføres rein som får vomsvikt under føring med kraftfôr.

Ekperimentelle forsøk

Både ved Universitetet i Tromsø og ved Norges Landbrukshøyskole, Ås, er det blitt arbeidet med flere prosjekter for å måle utskilling av

radioaktivt Cs under ulike betingelser, herunder også ved tilførsel av Berlinerblått (Giesesalt).

I Tromsø er forsøkene gjort på voksne rein-simler som har gått ute i innhegninger, mens på Ås er det brukt kalver som har vært oppstallet innendørs.

Både i Tromsø og på Ås er det gjennomført flere delprosjekter som det vil bli redegjort for av de respektive ansvarlige.

Prosjekter utenom radioaktivitet

Det er tidligere vist at en ved å legge om driften og endre strukturen i tamreinflokker, kan avkastningen økes betydelig. I 5 reinbeitedistrikter i Fimmørk er en igang med individmerking av alle dyrene i flokken og oppbygging av egnede anlegg for merking og en mer rasjonell håndtering av flokken. Særlig i lys av den vanskelige beitesituasjonen i mange distrikter, vil dette prosjektet bli prioritert i tiden fremover.

I Lom Tamreinlag er det svært mange av simlekalvene som blir drektige. Her vil en studere hvilken effekt dette har på det enkelte individ, og for flokkens produksjonspotensiale.

Helt siden 1975–76 er det i Østre Namdal Reinbeitedistrikt individmerket kalv. Det er samlet opplysninger om ca. 30.000 dyr for å finne sammenhenger mellom kalvevekt, beiteforhold og tap. Prosjektet avsluttes i 1987.

I samarbeid med svenske forskere er det samlet inn en større mengde opplysninger om dyr som er slaktet, og hvilke betingelser disse har hatt under oppveksten. En arbeider med å lage en EDB-basert modell som viser de ulike faktorenes gjensidige påvirkning. Dette vil gi større forståelse for hvordan den praktiske reindrift påvirker produksjonen.

I et reinbeitedistrikt i Fimmørk har en i flere vintersesonger registrert en overdødelighet, særlig av unge dyr, som en ikke har funnet forklaring på. Tapene skjer i forbindelse med samling til slakt i januar/februar. Prosjektet ble startet i 1987 og vil gå inntil problemet er løst.

I forbindelse med alle prosjektene søker en å løse praktiske problemer, som utvikling av mobile gjerdeanlegg og utprøving av merketyper. Et overordnet mål er en økt bruk av individmerking av rein for å få en bedre kontroll med flokkens sammensetning.